

KÖNYVISMERTETÉS

„...ÁLTALAD NYERT SZÉP HAZÁT...”

Tanulmányok Fodor István emlékére I-II. Budapest, 2024

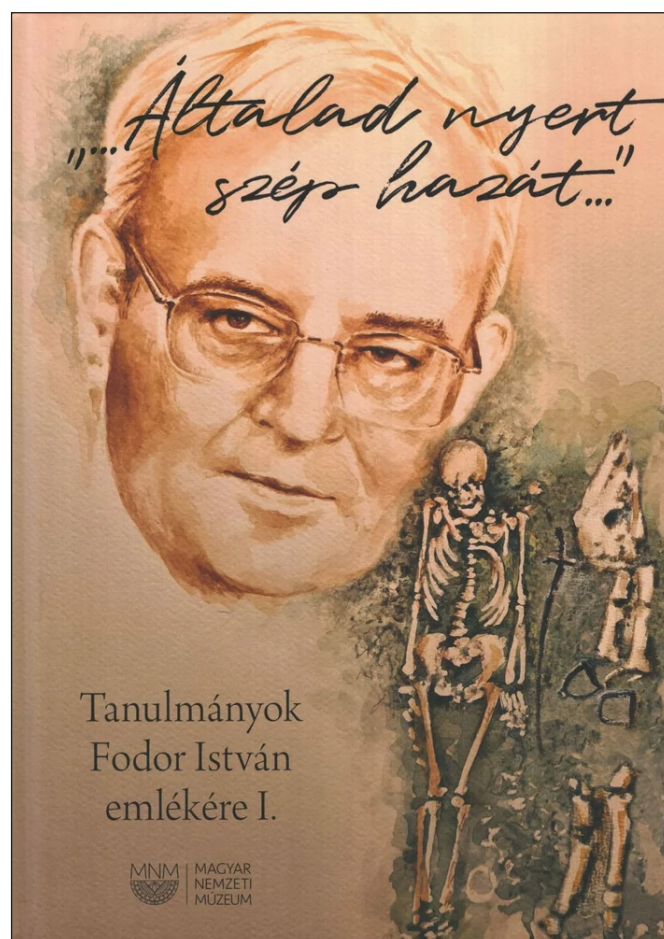
FÜLÖP RÉKA¹

Magyar Régészet 14. évf. (2025) 3. szám, pp. 46–48.

Egykori tanítványok, kollégák és pályatársak tisztelegtek két tanulmánykötetben a nemrég elhunyt Fodor István emléke előtt (1943–2021). Nevét és munkásságát nemcsak a szakmai körökben, hanem a történelem és régészet iránt érdeklődők szélesebb rétegei is ismerték. Pályafutásának fontos állomásai közé tartoztak moszkvai tanulmányai, a szegedi József Attila Tudományegyetemen végzett oktatói és tanszékvezetői munkája. Emellett meghatározó szerepet töltött be a Magyar Nemzeti Múzeumban, ahol főigazgatóként, majd címzetes főigazgatóként is tevékenykedett (RÉVÉSZ 2021).

A kötet címe a Himnusz egyik legismertebb sorát idézi: „...Általad nyert szép hazát...”. Az idézet ket-tős utalás. Egyrészt jelképezi Fodor István fontos munkáját a magyar őstörténet és a honfoglalás kori kutatásokban. Másrészt emlékeztet a Fodor István főszervezésében megvalósuló, szintén a Himnusz második versszakának sorát idéző, „...Őseinket fel-hozád...” *A honfoglaló magyarság* című kiállításra (KATALÓGUS 1996). Ez a legtöbb látogatót bevonzó hazai kiállítások egyike volt, amelyet külföldön is több helyszínen bemutattak.

A tanulmánykötet két előszóval indul. Demeter Szilárd, a Magyar Nemzeti Múzeum Közgyűjteményi Központ volt elnöke, valamint a szerkesztők, P. Barna Judit és Szalontai Csaba emlékeznek meg Fodor István munkásságáról, és ismertetik a kötetek megvalósulásának körülményeit. Ezt követi a *Tabula Honoraria*, majd három személyesebb hangvételű megemlékezés. Elsőként Németh Péter temetési beszédének írásos változatát olvashatjuk. Ebben felidézi közös barátságukat, személyes élményeit, valamint Fodor sokoldalú szakmai munkásságát, különös tekintettel a szabolcsi és dorogi ásatásokra, ahol számos szegedi régészhallgató ismerkedett meg a terepi munkával. Zimonyi István elsősorban Fodor István egyetemi oktatói munkásságát emeli ki, míg Szatmári Imre egykori tanítványként emlékezik meg Fodorról és egy korábbi, a 60. születésnapján elhangzott köszöntőbeszédet közöl, amely baráti és diákélményeket is megidéz. Szerkesztési szempontból szerencsésebb lett volna a megemlékezéseket kronológiai sorrendbe állítani, legvégére hagyva azt az írást, amely már valóban a kötet számára készült. A megemlékezéseket egy

P. Barna Judit & Szalontai Csaba (szerk.).

„...Általad nyert szép hazát...”

Tanulmányok Fodor István emlékére I-II. Budapest, 2024,
Magyar Nemzeti Múzeum.Magyar nyelvű, keménytáblás, cérfűzött,
434+446 oldal, színes illusztrációkkal.

ISBN: 9789636490386

¹ Régész, Magyar Nemzeti Múzeum Közgyűjteményi Központ; e-mail: fulop.reka@mnm.hu

életmű-bibliográfia követi, amelyet Kocsis Barbara állított össze. Ez jól szemlélteti Fodor tudományos és ismeretterjesztő tevékenységének sokszínűségét.

A két kötetben közel 900 oldalon mintegy 43 szaktanulmány kap helyet. Az értekezések jelentős része közvetlenül Fodor István kutatási területéhez kapcsolódik. A szerzők között találunk egykori tanítványokat, kollégákat, barátokat, valamint olyan kutatókat, akik tudományos eredményeikkel kívántak hozzájárulni az emlékkötethez. A tanulmányok az őskortól a késő középkorig ívelnek, régészeti és történeti kutatások széles spektrumát ölelve fel. Terjedelmi okok miatt nem ismertethetjük az összes munkát, de minden témakörből legalább egyet-egyét érintünk. Az első két tanulmányt Langó Péter és Zimonyi István jegyzi, ezek egy átmenetként is értékelhető a személyes megemlékezésekből a szakcikk irányába. Egyaránt megjelenítik a Fodor Istvánnal kapcsolatos személyes tapasztalataikat, ugyanakkor kellő szakszerűséggel összegzik régészeti és történeti szempontból a magyar korátörténethez köthető munkásságát.

Őskori témák kisebb számban szerepelnek. Regenye Judit egy egyedülálló városlódi neolitikus kőbalta formájú agyagtárgyról ír, amelynek párhuzamai ismeretlenek a Kárpát-medencében, ezért távolabbi analógiák segítik a tárgy értelmezését. Somogyvári Ágnes a süksödi bronzkori öntőformákat elemzi, kiemelve a Duna–Tisza közén talált darabok kutatásban elfoglalt jelentőségét. A népvándorlás kori cikkek közül kiemelkedik Vaday Andrea tanulmánya. A Tiszafüred–Nagykenderföldéken feltárt különleges félhold alakú csüngőt ismerteti régészeti és ötvöstechnológiai szempontból. Az aranylunula származását germán párhuzamok alapján vizsgálja kitérve a Kárpát-medencei és Fekete-tenger partvidéki ötvösműhelyek szerepére. S. Perémi Ágota, Straub Péter és Bendegúz Tobias a kelet-alpi típusú avar kori övveretekkel kapcsolatban szolgáltak új adatokkal, míg Gallina Zsolt és Gulyás Gyöngyi egy esettanulmányon keresztül az avar kori vasművességet elemzik, felvetve a műhelyhagyományok regionális és etnikai értelmezésének kérdését. A Karoling-kort érintő tanulmányok közül Kiss Gábor történeti és térképes adatokat felhasználva vizsgálja Szombathely múltját, amelyet Papp Ildikó Katalin régészeti szempontból egészít ki. Müller Róbert a balatonözsödi vaseszközökből álló depó újraértékelését mutatja be, amely jelentős pontosítást hoz a korábbi keltezéshez képest. Fodor István hajdúdorogi mikrorégiós kutatásait két tanulmány is feldolgozza, kiemelve terepi munkáinak fontosságát. Szabó Géza a honfoglalás kori díszítőművészet iráni kapcsolatait vizsgálja, amely szintén Fodor egyik kedvelt kutatási témája volt.

A középkori kutatásokkal kapcsolatos tanulmányok között Czövek Attila a középkori halászat nyomait kereste fémkeresős és felszíni leletgyűjtéses módszerekkel a Tolna megyei Duna-ártérben. A környezet-történeti és tájrégészeti témák közül Sümegi Pál tanulmányát érdemes érinteni, amely a 10. századi Bodroghozt elemzi. Kutatása rámutat arra, hogy a honfoglalás idején a térség kiváló halászati lehetőségeket biztosított, amit arab írott források is alátámasztanak. A vizsgálatok szerint a Bodroghozt a honfoglalás előtt ritkán lakott, erdős vidék volt, amelyet az emberi tevékenység fokozatosan átalakított: a táj mozaikos jellege megmaradt, de megjelentek a szántóföldek, legelők és kaszálók. Az eredmények arra utalnak, hogy a Kárpát-medencébe érkező magyarok már fejlett és sokrétű gazdálkodást folytattak. Gere László és Vizi Márta levéltári források alapján mutatja be a szekszárdi Wosinszky Mór Múzeum épületének múltját. Tanulmányuk nemcsak történeti jelentőségű, hanem a jövőbeli felújítások szempontjából is hasznos lehet.

Bár a kötet összeségében kiemelkedő munka, néhány hiányosság megfigyelhető, főként a tanulmányoknál alkalmazott kronológiai sorrend kialakításánál. Langó és Zimonyi írásai mivel kissé személyesebb hangvételűek voltak, így ma megemlékezések után kaptak helyet. Kérdéses azonban, hogy Müller Róbert munkája miért a második kötet utolsó cikke közé került, és nem a többi Karoling-korral foglalkozó írás mellé. Szintén megbontja a szerkesztési rendet, hogy az utolsó előtti tanulmány a vaskorba vezet vissza az olvasót. Egy következetesebb, kronologikus vagy tematikus szervezési elv áttekinthetőbbé tette volna a köteteket. A borító kapcsán is felmerülhetnek kérdések, de a kötet jelentőségéből semmit nem vonnak le. A választott festmény valóban színvonalas alkotás – amelyet Szabó András, Fodor István egykori tanítványa készített –, de talán előnyösebb lett volna, ha a kötet belső oldalain kap helyet. A borítón szintén megjelenő 10. századi kolozsvári szablyás lovassír rekonstrukciója sem áll közel Fodor munkásságához. Egy általa feltárt vagy kutatott lelet feltüntetése találhatóbb választás lehetett volna. Általánosan elmondható, hogy a tanulmányok mindegyike jó minőségű és megfelelő mennyiségű illusztrációval ellátott, a tördelés

is igényes és szépen kialakított. Bár elsősorban szakmabelieknek készült a kiadvány, nyelvezete és témái a régészet és történelem iránt érdeklődők körének is értékes olvasmányt nyújthatnak.

A kétkötetes mű nem csupán nívós tanulmányokat gyűjt egybe, hanem méltó emléket is állít Fodor István életművének. A tanulmányok révén kirajzolódnak pályájának főbb állomásai, szakmai öröksége. A szerkesztők kiváló munkát végeztek: sikerült egybegyűjteniük a szakma különböző generációit, és olyan kötetet alkotniuk, amely egyszerre mutatja be Fodor István tudományos munkásságát és személyiségét. Az írások nemcsak tudományos eredményeit ismertetik, hanem betekintést engednek abba is, milyen eszmék és hatások formálták gondolkodását és pályáját. Ezáltal a kötet nem csupán a szakmai életút bemutatására vállalkozik, hanem egy kiemelkedő tudós szellemiségét is közelebb hozza az olvasóhoz.

FELHASZNÁLT IRODALOM

Katalógus (1996). Fodor I., László R., Wolf M. & M. Nepper I. (szerk.). „...Őseinket felhozád...” *A honfoglaló magyarság.* Budapest 1996.

Langó P. (2023). Fodor István és a magyar őstörténet, honfoglaláskor és középkor kutatása. *Magyar Régészet* 12.3. 46–51. <https://real.mtak.hu/190539/1/3570.pdf>

Révész, L. (2021). Nekrológ. Elhunyt Fodor István (1943–2021). <https://mnm.hu/hu/muzeum/hirek/nekrolog-elhunyt-fodor-istvan-1943-2021> (letöltve 2025.01.30)